[א]בבירה גדולה משתמש (א) בזיזיה ובבתליה עד ד' אמות ובעובי הכותל במקום שנהגו אבל בתרבץ אפדני לא ורב נחמן דידיה אמר [ב]אפילו בתרבץ אפדני אבל רחבה שאחורי הבתים לא ורבא אמר [ג]אפילו רחבה שאחורי הבתים אמר רבינא [ד]האי כשורא דמטללתא עד תלתין יומין לא הוי חזקה בתר תלתין יומין הוי חזקה [ה]ואי סוכה דמצוה היא עד שבעה יומין לא הוי חזקה בתר שבעה יומין הוי חזקה [ו]ואי חבריה בטינא לאלתר הוי חזקה אמר אביי [ז]שני בתים בשני צדי רשות הרבים זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו זה שלא כנגד זה ומעדיף מאי איריא ברשות הרבים [ח]אפילו רשות היחיד נמי רשות הרבים איצטריכא ליה מהו דתימא נימא ליה סוף סוף הא בעית לאצטנועי מבני רשות הרבים קמ"ל דא"ל רבים ביממא חזו לי בליליא (ב) לא חזו לי את בין ביממא בין בליליא חזית לי א"נ רבים כי קאימנא חזו לי כי יתיבנא לא חזו לי את חזית לי בין כי קאימנא בין כי יתיבנא רבים כי מעיינו חזו לי כי לא מעיינו לא חזו לי את ממילא נמי חזית לי אמר מר זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו זה שלא כנגד זה ומעדיף פשיטא לא צריכא דקדים חד מנייהו ועבד (ג) מהו דתימא נימא ליה אידך שקול אווינקא ועבדיה את כוליה קמ"ל דא"ל את מ"ט לא עבדת משום דמיתרע אשיתך אנא נמי מיתרע ליה אשיתאי [ה]אמר ר"נ אמר שמואל [ט]גג הסמוך לחצר חבירו עושה לו מעקה גבוה ד' אמות אבל בין גג לגג לא ור"נ דידיה אמר [י]אינו זקוק לד"א אבל זקוק למחיצת עשרה למאי אי להיזק ראיה ארבע אמות בעינן אי לנתפס עליו כגנב במסיפס בעלמא סגיא אי לגדיים וטלאים בכדי שלא יזדקר בבת ראש סגי [כ]לעולם לנתפס עליו כגנב במסיפס מצי משתמיט ליה [ל][אמר ממצורי קממצירנא] במחיצת עשרה לא מצי משתמיט ליה מיתיבי אם היה חצרו למעלה מגגו של חבירו אין נזקקין לו מאי לאו אין נזקקין לו כלל לא אין נזקקין לד' אמות אבל נזקקין למחיצת עשרה איתמר שתי חצרות זו למעלה מזו אמר רב הונא תחתון בונה מכנגדו ועולה ועליון בונה מכנגדו ועולה ורב חסדא אמר עליון מסייע מלמטה ובונה תניא כוותיה דרב חסדא [מ]שתי חצרות זו למעלה מזו לא יאמר העליון הריני בונה מכנגדי ועולה אלא מסייע מלמטה ובונה [ז]ואם היתה חצרו למעלה מגגו של חבירו אינו זקוק לו הנהו בי תרי דהוו דיירי חד הוה דייר עילאי וחד הוה דייר תתאי (ד) איתבר תתאי א"ל תתאי לעילאי תא ונבנייה א"ל אנא שפיר קא דאירנא א"ל

בירה גדולה. בית ארוך מאד וחלוק מתוכו להרבה חדרים (ה) קטנות והשכיר לזה אחד מהן הרי זה משתמש בבתליה בחורי הכתלים על פני ארכה מבחוץ עד ד' אמות אף שלא כנגד ביתו ובזיזים היוצאים מכתלים: **ובעובי הכותל.** כראשו כגון אם השכיר לו בה עלייה: **אבל בתרבץ אפדני לא.** דרך בוני בירה חשובה להניח לה כנגד פתח הטרקלין האמצעי שבה כעין גינה קטנה לאויר ועולין בה לשוח ויפה המראה לעיניים ושם אין רשות לזה לתלות בכתלים כלום שאינו עשוי ליכנס לתוכו: **אבל רחבה שאחורי הבתים.** כל היקף שאחורי הבתים קרוי רחבה ושלפני הבתים קרוי חצר (ו). אין הרחבה מושכרת לו להשתמש: **לא הויא חזקה.** אם סמכה על כותל חבירו ולא מיחה בתוך שלשים [יום] לא הויא חזקה לטעון ולומר פייסתיך במעות עד עולם דכל תלתין יומין לא קפיד איניש ולא מחי סבור חבירו זה צריך לגל ולימים מועטים יטלנו משם: **ואי סוכה דמצוה היא לבתר ז' הויא חזקה.** דכיון דשבקוה עלה יותר מן הצורך הוה ליה למחויי: הוס'. ומדלא מיחה איכא למימר דזה פייסו במעות עד עולם שכן היה דרכם לקבוע סוכתן לצורך כל השנים והלכך מיד לאחר ז' הויא חזקה דלא דמי לסוכה דמטללתא דלא הוי חזקה עד תלתין יומין דההיא לגל בעלמא הוא דעבדה אבל סוכה זו לצורך כל ימות החג שבכל שנה עשאה. ע"כ: **זה שלא כנגד זה.** זה סותם גגו לצד צפון וזה לצד דרום: **ומעדיף.** מוסף המעקה יותר מחצי הגג כדי שיהיה במקצת כנגד סתימתו של זה ומתוך כך לא יראה בהדיא (ט) לגגו של חבירו: **פשיטא.** דהאי פלגא והאי פלגא: **לא צריכא דקדים חד ועביד דידיה.** מעקה לחצי גגו קודם שבא לב"ד ואח"כ תבע את חבירו לעשות כשלו מהו דתימא הואיל והתחיל לעשות יגמור המעקה בגגו וזה יתן לו חצי הוצאה: **אווינקא.** יציאה: הוס'. (ז) דאי לא קדים אלא בא לב"ד על עסק המעקה ולא זה רוצה לעשות בגגו (ד) פשיטא דב"ד עושה פשרה ביניהם לעשות כל אחד חצי מעקה או האחד יעשה כולו וחבירו יחזיר לו שכר הוצאת אשיותא אבל השתא דקדים יכול לטעון אידך אילו לא קדמת אותי הייתי עושה כולו בגגי אבל לאלתר לא עבידנא דטריחא לי לחזור אחר פועלין בשביל דבר מועט. ע"כ: **לא תסתר אשיתא.** מכובד הבנין שמכבידין על חומת טיט ממהרת לקלקל למעלה: **גבוה ארבע אמות.** משום היזק ראיה: **אבל בין גג לגג.** לא צריך כדאמרינן בשמעתין קמייתא חצר קביעא תשמישיה וגג לא קביעא תשמישיה ולא ידענא כהי עדנא (ח) דסלקת דאיצטנע ממך: **אין זקוק לו.** בין גג לגג לארבע אמות גובה: **אם נתפס כגנב.** שאם יכנס לפנים מן המחיצה לשם גניבה נכנס: **מאי משתמיט ליה.** ולומר חפץ נפל מידי על גגך ונכנסתי אחריך ליטול: **היתה חצירו למעלה מגגו של חבירו.** שהיה קרקע החצר גבוה מקרקע הבית: **אין זקוק לו.** בעל החצר לעשות לו מחיצה בין חצר לגג דכיון דגג לא קביע תשמישיה נוח ליזהר משכיניו שלא יראוהו: **זו למעלה מזו.** קרקעית האחד גבוהה מחבירתה: **זה בונה מכנגדו ועולה.** התחתון בונה משלו מלמטה עד שמגיע לגובה קרקעיתו של חבירו ואחר כך מתחיל זה לסייעו ונותן חלקו מכנגדו ומעלה ולא יהא עליון נפסד בשפלות קרקעיתו של תחתון: **דהוו דיירי חד עילאי וחד תתאי.** **איתבר תתאי.** נטבעו הכתלים התחתונים בארץ עד ששפלה תקרת העלייה ואין התחתון יכול ליכנס בתוכו אלא אם כן שוחה: **תא ונבנייה.** בוא ונסתור את כל הבית ונבננו: (ט) **איבנייה אנא.** משלי: **אמר ליה.** עליון לית לי דוכתא דדיירנא ביה: **לא קא מסדר לי.** איני יכול לדור בביתי מפני עלייתך:

סוף

האי כשורא דמטללתא. אומר ר"ת דלמתני' קאי דעד שלשים יום לא הוי חזקה והוי בחזקת שלא נתן מכאן ואילך הוי בחזקת שנתן ואתי שפיר דנקטיה הכא ולא בחזקת הבתים: **עד שבעה יומי.** לאו דוקא שבעה דבשמיני עצרת לא יוכל לסתור: **ואי חבריה בטינא לאלתר הוי חזקה.** ואומר רבינו שמואל דחזקות דלעיל לאו דשלש שנים אלא לאלתר כדאמרינן הכא: **בשני צדי רשות הרבים.** אומר ר"י דוקא בשני צדי רשות הרבים שאין האחד מרגיש בחבירו כשעולה בגגו שיזהר ממנו מדאמרינן בסמוך אבל בין גג לגג לא: **מהו דתימא מצי א"ל שקול אווינקא כו'.** וא"ת והיכי הוי ס"ד דמצי למימר ליה הכי דאטו משום דקדם זה ועשה הורע כחו ויכול לדוחקו זה לעשות כל הכותל ויש לומר דס"ד כיון דאם לא קדם זה ועשה (י) זה הוה מצי למימר שקול אווינקא וזיל ועשה כל הכותל או הב לי אווינקא ואעשה אני הכל ונראית בין שניהו שלא נצטרך להעדיף השתא נמי מצי למימר ליה הכי קמ"ל דלא מצי אמר ליה כיון שכבר עשה זה ולא אמר לו קודם: **שתי חצרות זו למעלה מזו.** וא"ת ותחתון למה יסייע לעליון דמכי מטי לארבע אמות ולא יוכל התחתון לראות בחצר העליון יבנה העליון ואומר ר"ת כגון שחצר התחתון אינו נמוך אלא(י) אצל חצרו של עליון (ו)(אלא מצד א') ומצד א' הוא גבוה כחצר העליון שיוכל לראות שם ור"י מפרש דהתחתון מזיק לעליון כי קאי עליון (כ) כדאמרי' לעיל כי קאימנא חזו לי ולכך צריך לסייע עד ד' אמות בחצר העליון:

סוף

עין משפט נר מצוה

לה א ב ג מיי' פ"ז מהל' שכירות הל' א סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סי' שיג סעיף א:
לו ד ה ו מיי' פ"ח מהל' שכנים הל' ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנג סעיף יח:
לז ז ח מיי' שם פ"ב הלכה ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנז סעיף א:
לח ט מיי' שם הל' ו ועי' בהשגות סמג שם טוש"ע שם סעיף ב וסי' קס סעיף א:
לט י כ מיי' וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנו סעיף ב:
מ ל מיי' שם הלכה ז ועי' בהשגות ובמ"מ ובכ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קס סעיף ג:
מא מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף א וסעיף ב:

◆

רבינו גרשום

מנטף אלא משני עברי הבית אבל בנוי כעין צריף הוט"א בל"ע שהוא עגול ומנטף בכל סביבותיו לא [אחזיק] ויכול לעכב עליו: בבירה גדולה. כעין מגדל גדול ובונין בתוכה בתים הרבה סביבותיה ויש סביבותיה חצר וגנות ופרדסין הרי זה השוכר משתמש חוץ לביתו בבתליה דבירה הסמוכות לו לכותל אם יש בה חורין או זיזין שתולין בה חפציהן עד ד' אמות סמוך לבית דשייך כתר. בית: ובעובי הכותל במקום שנהגו. לישתמש על גב (ו) הבית משתמש חוץ לגג בעובי החומה ד' אמות: אבל בתרבץ אפדני. גינת ביתן שסמוך לפלטין אינו משתמש לבתים אלא לפלטין: אבל רחבה גדולה שאחורי הבתים. היא ודאי עשויה לצורך הפלטין עצמה: האי כשורא דמטללתא. אם נעץ אחד קורתו בכותל חבירו מדעתו של בעל הכותל לסכך עליה מפני החמה אם נעשתה בו הקורה יותר מל' יום ולא מיחה בעל הכותל הוי חזקה לזה שנעצה לקובעה שם לעולם שסתם שאלה משאיל כותלו לחבירו לנעוץ בו [מידין] ל' יום והו לא: ואי סוכה דמצוה היא. כלומר אם הרשהו לנעוץ קורה לצורך סוכת החג דמצוה ודאי אם הניחה שם יותר על ז' ימים בפני בעל הכותל שלא מיחה יכול להחזיק בה לעולם: ואי חבריה לקורה בטינא. כלומר שקבעה לקורה בכותל בחומר ובלבנים בקביעות בפני בעל הכותל ולא מיחה הוה חזקה לאלתר דאיכא למימר דמחל לו: ב' בתים משני צדי רה"ר. אם מקום הוא שמשתמשין על הגגות זה עושה לחצי גגו מעקה גבוה ד' אמות משום היזק ראיה וכן השני זה שלא כנגד זה ומעדיף מעט זה כנגד זה כדי שלא יוכל א' להציץ בתוך גג חבירו: (ו) אלא ברה"ר מצי למימר חבריה דמעכב מאי [נפקא] לך מינה אי לא עבידנא מעקה כוותך סוף סוף אי לא הואי אנא הכא אפ"ה קבעית לאצטנועי מבני רה"ר קמ"ל דמצי אמר ליה אידך (ז) אי לא מבני רה"ר יכילנא לאצטנועי דכי יתיבנא לא חזו לי קמ"ל (ה) דאפ"ה יכול לכופו שיעשה חצי מעקה לגגו: דקדים חד מינייהו ועביד. מעקה לחצי גגו: אווינקא. חצי הוצאתך שתוציא בכולו: משום דאיתרע אשיתך. שלא יכביד על הכותל ויפול הכותל אנא נמי מסתפינא הכי: גג

מסורת הש"ס

א) לעיל ב., ב) [ערוך ערך תנור ב'], ג) במ"ק: כלל, ד) בדפוס ישן ליתא ולא זה רוצה לעשות בגגו, ה) [עיין לקמן ז.], ו) תיבת אלא נוסף ע"פ המהרש"ל והמהרש"א אומר להשמיטה, ז) פ"א ל"ג.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' משתמש בבתליה ובזיזיה עד ארבע אמות: (ב) שם לא חזו לי. נ"ב ע"ל דף ס': (ג) שם ועבד דידיה מהו דתימא: (ד) שם איתבר תתאי: (ה) רש"י ד"ה בירה וכו' חדרים קטנים והשכיר: (ו) ד"ה אבל רחבה חצר הס"ד ואח"כ מה"ד לא אין הרחבה: (ז) ד"ה תוס' פשיטא ל"צ דקדים דאי לא קדים: (ח) ד"ה אבל וכו' כהי עדנא סלקת כצ"ל ואות ד' נמחק: (ט) ד"ה איתבר תתאי: (י) תוס' ד"ה מהו כו' ועשה זה הוה מצי כצ"ל ותיבת זה נמחק: (כ) ד"ה שתי וכו' כי קאי עליון בשפת חצירו כדאמרי' לעיל:

◆

מוסף רש"י

עושה לו מעקה גבוה ד' אמות. כדי שלא יראה בחצר חבירו כשהוא משתמש בגגו (לעיל ב:).

◆

רבינו גרשום (המשך)

הסמוך לחצר חבירו. דמקום החצר גבוה ושוה לגגו עושה מעקה ד' אמות לגג שלא יציץ לחצר חבירו. ואי קשיא למה אין מחייבין בעל חצר לעשות מחיצה לחצירו שלא יסתכל לגג חבירו. הא לא תיקשי דהיזקא דחצר עדיף מהיזקא דגג דחצר קביעא תשמישתא וגג לא קביעא תשמישתיה: אבל בין גג לגג דלא קביעא תשמישתייהו לא להאי ולא להאי לא: אי לנתפס עליו כגנב. כלומר אי לכך צריך מחיצה דלא יכנס חבירו לשם בלא רשות ויתפס כגנב דיכול לומר לו לגנוב באת: במסיפס בעלמא סגי. אפי' במחיצה כל שהוא אם יעבור עליו בלא רשות יתפס כגנב: במסיפס יכול לאישתמוטי. דטעין דכיון דלא הוי האי מחיצה גבוה י' טפחים לא הוה ידענא אי משום מחיצה הוי משום הכי עברנא ולא משום גניבה: למעלה מגגו של חבירו. שקרקעית החצר גבוה יותר על הגג: מאי לאו אין נזקקין לו כלל לעשות מחיצה וקשיא לעיל דתרצת י' זקוק למחיצה: שתי חצירות זו למעלה מזו. שהאחת גבוה יותר מן האחרת תחתון יתקוק מחיצה בקרקע עליון ובונה עד שיהיה הכותל שוה לחצר העליון ושוב יגביהו העליון עד ד' אמות: ורב חסדא אמר עליון מסייע מלמטה עם התחתון. לפי שהעליון יכול לראות התחתון ולא תחתון העליון לפיכך צריך העליון לעשות רוב הבנין כדי שלא יזיק לתחתון בראייתו: ואם היתה חצירו למעלה גבוה מגג של חבירו אין זקוק לו. משום דגג לא קביעא תשמישתיה: איתבר ביתא דתתאי. שנפלו קצת מכותלי התחתון וירד בית העליון ונח על אותו קצת כותל התחתון שנשתייר: אמר ליה תתאי לעילאי תא נבניה. כלומר סייע לי לבנות הבית כבראשונה: שפיר דאירנא. כלומר איני צריך שאני יפה דר שלא נפלה עלייתי:

א) [אולי צ"ל בכותלים דבירה הסמוכות לכותל ביתו אם יש בה חורין וכו']: ב) [נראה דצ"ל על גג הבית וכו']: ג) [נראה דצ"ל הכי רה"ר איצטריכא ליה דמהו דתימא דמצי למימר ליה חבריה וכו']: ד) [נראה דצ"ל דמצי למימר ליה אידך אי לא את מבני רה"ר וכו']: ה) [אולי צ"ל לכי יתיבנא לא חזו לי ואפ"ה יכול לכופו שיעשה חצי מעקה לגגו]: ו) [אולי צ"ל דתרצת דזקוק למחיצה י']: